

Vantaan kaupungin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta

1. Itsearviointivelvollisuus

Kilpailulakiin esitetään lisättäväksi itsearviointivelvollisuus, joka velvoittaisi kilpailuneutraaliteettisääntelyn soveltamisalaan kuuluvat toimijat kuten kunnat ja kuntien määräysvallassa olevat yhtiöt laatimaan kilpailutilanteessa markkinoilla harjoittamastaan taloudellisesta toiminnasta kirjallisen itsearvioinnin. Itsearviointivelvoite käytännössä tarkoittaisi, että jo vuosia sovelletun kirjanpidon eriyttämisvelvoitteen toteuttamisen edellyttämä toimintojen läpikäynti ja arviointi tulisi saattaa kirjalliseen muotoon. Vaikka tällä dokumentointivelvoitteella on vaikea nähdä saavutettavan merkittäviä hyötyjä vuosia kirjanpidon eriyttämisvelvoitteen voimaantulon jälkeen, ei velvoitteen toteuttamisen arvioida aiheuttavan merkittävää hallinnollisen työmäärän kasvuakaan, koska tällainen velvoite tosiallisesti jo on nykyinsäädännönkin perusteella.

Kiitettävää itsearviointivelvoitteen toteuttamistavassa on se, että itsearvioinnin voi toteuttaa vapaamuotoisesti eikä siihen sisälly säännöllistä määrämuotoista raportointivelvoitetta, jolloin itsearviointi ei edellytä muutoksia olemassa oleviin tietojärjestelmiin.

Itsearviointivelvoitteen noudattamisen valvomiseksi kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa velvoitteen laiminlyöneelle kunnalle uhkasakon. Lakiehdotuksen sanamuodon mukaan uhkasakko asetettaisiin kunnalle myös sen määräysvallassa olevan yksikön eli esimerkiksi kunnan tytäryhtiön laiminlyödessä velvoitteen. Tämä ei ole tarkoituksenmukainen ratkaisu, vaan ehdotettua sanamuotoa olisi tarpeen muuttaa siten, että uhkasakko asetettaisiin sille oikeushenkilölle, joka on laiminlyönyt velvoitteen. Itsearviointivelvoitteen toteuttaminen on operatiivista toimintaa, jolloin myös uhkasakko on tehokkain asetettuna oikeushenkilölle itselleen eikä esimerkiksi oikeushenkilön omistajalle.

2. Kirjanpidon eriyttämistä koskevan sääntelyn tarkastaminen

Kilpailulakiin esitetään lisättäväksi myös velvollisuus esittää eriytetyn kirjanpidon tuloslaskelman liitetietona selkeä kuvaus siitä toiminnasta, josta eriytetty kirjanpito on laadittu. Käytännössä tämä tarkoittaisi itsearviointikuvauksen tuomista ainakin ylätasolla tilinpäätökseen.

Kilpailulain nimenomaisen määräyksen mukaan tuloslaskelma lisätietoineen on julkinen ja se tulee esittää tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona. Tämä määräys muuttuu uuden kuvausta koskevan vaatimuksen johdosta ongelmalliseksi julkisuuslain salassapitomääräysten kannalta, koska selkeän kuvauksen laatiminen toiminnasta kilpailuilla markkinoilla voi edellyttää liikesalaisuuksien tai muiden salassa pidettävien tietojen ottamista kuvaukseen. Itsearviointivelvollisuutta koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu oikein, että itsearviointi voi sisältää salassa pidettäviä

seikkoja, kuten esimerkiksi liikesalaisuuksia. Tästä syystä itsearviointia koskevaan lainkohtaan on myös esitetty nimenomaista määräystä kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta saada itsearviointi salassapitomääräysten estämättä. Koska tilinpäätökseen otettava kuvaus perustuu ja olennaisilta osin sisältää samat tiedot kuin itsearviointi, on selvää, että ristiriita julkisuuslain kanssa on olemassa.

Valtaosassa tilanteista tilinpäätökseen otettava kilpailluilla markkinoilla tapahtuvan toiminnan selkeä kuvaus lienee mahdollista laatia siten, että kuvaukseen ei ole pakollista ottaa salassa pidettäviä tietoja. Mikäli näin ei kuitenkaan ole, syrjäyttäisi ilmeisesti kilpailulain erityissäädos asiakirjan julkisuudesta yleislakina sovellettavan julkisuuslain salassapitomääräyksen ja salassa pidettävä tieto olisi sisällytettävä julkiseen asiakirjaan eli tilinpäätökseen. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sääntelyratkaisuna, vaan lakiehdotusta olisi tarkoituksenmukaista muuttaa siten, että tilinpäätökseen otettavaan kuvaukseen ei tarvitse sisällyttää salassa pidettäviä tietoja kuten liikesalaisuuksia. Joka tapauksessa kilpailulain tuloslaskelman ja sen lisätietojen julkisuutta koskevaan lainkohtaan olisi tarpeen lisätä julkisuuslakia syrjäyttävän tai sitä täydentävän määräyksen suhde julkisuuslakiin.